

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

- натискаємо кнопку ОК;
- у діалоговому вікні *Аргументи функції* вказуємо діапазони комірок масивів, які перемножуються:

- для матриці *A* – діапазон комірок B11:E16;
- для вектора *X* – діапазон комірок B41:B44;
- натискаємо комбінацію клавіш <Ctrl+Shift+Enter>. У результаті діапазон комірок D41:D46 заповниться елементами вектора *A·X*.

Висновки. Оскільки добуток матриці *A* та вектора *X* дорівнює вектору *B*, то задачу розв'язано правильно (мал. 2). Тобто, для даних норм витрат сировини щоденний план підприємства з випуску продукції повинен становити:

продукції *I* – 250 одиниць;
продукції *II* – 300 одиниць;

продукції *III* – 400 одиниць;
продукції *IV* – 450 одиниць.

1. Гельман В.Я. *Решение математических задач средствами Excel. Практикум.* – СПб.: Питер, 2003. – 240 с.

2. Долженков В., Колесников Ю. *Microsoft Excel 2000. Полное руководство.* – СПб.: БХВ – Санкт-Петербург, 1999. – 1088 с.

3. Гавриленко В.В., Парохненко Л.М. *Excel и системы линейных алгебраических уравнений // Компьютеры + программы, 2001.* – № 7–8. – С. 50 – 51.

4. Гавриленко В.В., Парохненко Л.М. *Решение систем линейных алгебраических уравнений в Excel // CD "Компьютеры + программы", 2005.* – № 9.

Олександр Видра, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та методики трудового і професійного навчання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Розвиток психологічної культури є важливим для формування професійної культури майбутнього вчителя в умовах навчання у вищому навчальному педагогічному закладі. У даній статті йдеться про організацію, зміст, методи, а також представлені кількісні та якісні результати експериментального розвитку психологічної культури студентів – майбутніх вчителів трудового навчання.

Постановка проблеми. Результати теоретичного і практичного (констатувального) дослідження розвитку психологічної культури майбутнього вчителя праці дали змогу визначити та уточнити підхід до вивчення цієї проблеми, підібрати діагностичний інструментарій, розробити концептуальну модель, встановити фактори та елементарний, базовий і високий рівні її розвитку в студентів, які навчаються за відповідним фахом [2, 10 – 15]. Експериментально було виявлено, що значна частина майбутніх вчителів трудового навчання у своєму розвитку досягають базової психологічної культури протягом навчання у вищому педагогічному навчальному закладі з другого до четвертого курсу [3, 67], проте високий рівень розвитку психологічної культури опановує незначна частина студентів, що поставило питання про необхідність більш цілеспрямованого та ефектив-

ного формування і розвитку їх психологічної культури в умовах професійної підготовки.

Результати аналізу досліджень і публікацій з даної проблеми свідчать про існування цілого ряду досліджень по розвитку психологічної культури особистості. Вона постає у центрі уваги таких відомих вітчизняних науковців, як В.О. Сухомлинський, О.О. Бодальов, сучасних психологів Росії (О.Г. Асмолов, Л.С. Колмогорова, О.І. Мотков, Т.Н. Юренко та ін.), Білорусії (Я.Л. Коломінський), а також України (Г.О. Балд, І.Д. Бех, Н.А. Побірченко, П.С. Перепелиця, В.І. Панченко, Е.О. Помиткін, В.В. Рибалка, З.Л. Становських, О.М. Ігнатівич, М.В. Бастун, Н.І. Волошко та ін.). Зокрема наукові праці В.І. Войтко [4], Н.В. Чепелевої [8], О.Я. Березіної [1] присвячені проблемі психологічної культури саме особистості вчителя. Але досі зали-

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

гічної культури майбутніх вчителів трудового навчання експериментальної групи.

Також відбулися позитивні зміни у психофізіологічному компоненті психологічної культури студентів експериментальної групи. Результати спостереження та індивідуальної роботи засвідчили зростання інтересу у 56% студентів до можливості використання власних психофізіологічних особливостей у навчанні та професійній діяльності. Ітроспекцію своїх особливостей вони намагалися здійснювати фактично під час виконання кожної тренінгової вправи, після чого за допомогою керівника розробляли та реалізували нові варіанти поведінки та стилі діяльності, які були найбільш вдалими у певних ситуаціях. Особливий інтерес та активність викликалися у студентів з яскраво вираженими темпераментними особливостями

51,4 % (у контрольній на 28,6 %). *Середнє значення ефективності* застосованих методів в експериментальній групі з урахуванням змін, що сталися у контрольній групі, є $\bar{\Delta} = 26,81$ %.

Таким чином, за рахунок формувального впливу відбулося збільшення кількості студентів з високою психологічною культурою на 33,7 % та одночасне зменшення кількості студентів з елементарною психологічною культурою на 39,4 % в експериментальній групі. Кількість студентів із базовою психологічною культурою у даній групі збільшилася на 5,7 %. Одночасно, результати останнього діагностичного зрізу у контрольній групі показали, що в ній також відбулося підвищення психологічної культури за час експерименту, проте воно є не досить суттєвим (табл. 1).

Таблиця 1

Показники розвитку психологічної культури майбутніх вчителів трудового навчання в експериментальній та контрольній групах

Психологічна культура	Контрольна група		Експериментальна група	
	На момент початку формулюючого експерименту в експериментальній групі	На момент кінця формулюючого експерименту в експериментальній групі	До формулюючого експерименту	Після формулюючого експерименту
Елементарна	47 %	31 %	50,6 %	11,2 %
Базова	45 %	59 %	42 %	47,7 %
Висока	8 %	10 %	7,4 %	41,1 %

холерика та меланхоліка. Інтерес та активність сангвініків і флегматиків найбільше проявлявся у ситуаціях, коли меланхоліки та холеріки починали вдало застосовувати свої властивості у вправах і займали, таким чином, "виграшні позиції". Це обумовлювало створення ціннісно-рефлексивно-творчої ситуації під час виконання тренінгу. У контрольній групі зміни відбулися лише 4,7 %.

Отже, результати кількісної обробки даних засвідчили значні зміни у розвитку компонентів психологічної культури майбутніх вчителів трудового навчання в експериментальній групі у порівнянні зі змінами у контрольній групі. Рівень розвитку *ціннісно-мотиваційного компонента* в експериментальній групі збільшився на 47,5 % (у контрольній на 12 %), *інтелектуального компонента* на 21 % (у контрольній групі зміни не відбулись), *рефлексивного компонента* на 40,5 % (у контрольній на 12 %), *емоційного компонента* на 31,1 % (у контрольній на 3,2 %), *комунікативного компонента* на 39 % (у контрольній на 13,8 %), *психофізіологічного компонента* на

На рис. 1. представлений приклад динаміки одного з індивідуальних профілів розвиненості компонентів психологічної культури студента експериментальної групи до і після формувального впливу. Як наочно показує діаграма, площа, яка означає поле психологічної культури, є значно більшою після формувального експерименту, ніж контур, який мав цей профіль до його початку. У досліджуваній Ірини Л. відбулися істотні позитивні зміни в усіх компонентах психологічної культури. В цілому формувальний експеримент привів до вирівнювання контура індивідуального профілю розвитку компонентів психологічної культури Ірини Л., що свідчить про гармонізацію внутрішнього світу, поведінки, діяльності у навчанні та професійній діяльності студентки. За нашими критеріями можна стверджувати, що ця особистість на даний момент характеризується як майбутній вчитель трудового навчання з високою психологічною культурою.

Динаміка іншого індивідуального профілю розвиненості компонентів психологічної культури

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТУ З РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

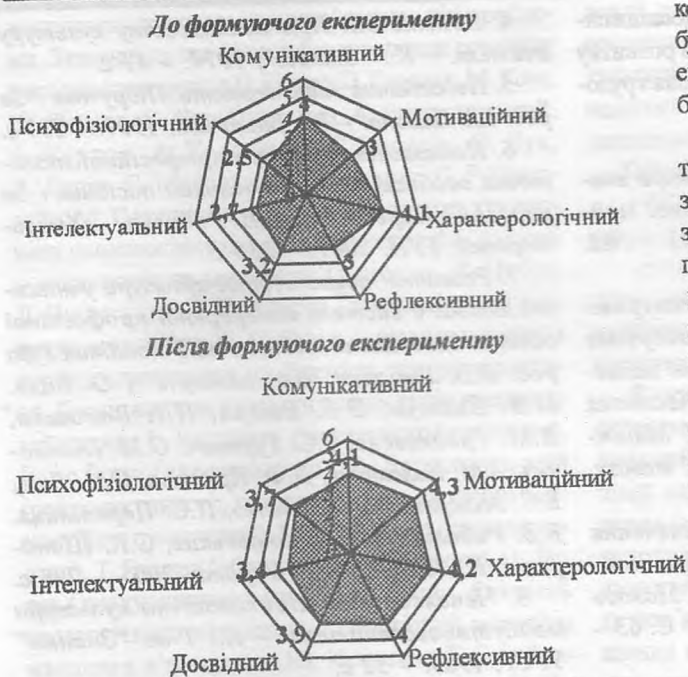

Рис. 1. Індивідуальні профілі розвиненості компонентів психологічної культури досліджуваної Ірини Л. до і після формуючого експерименту

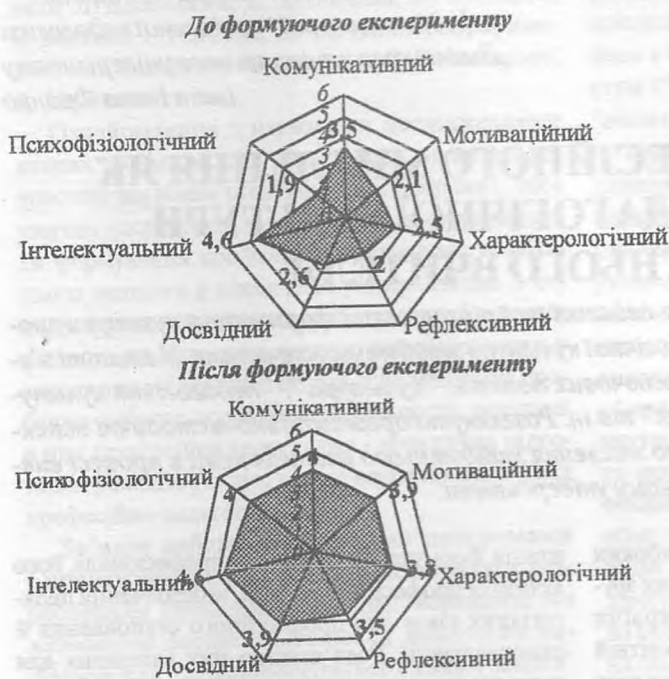

Рис. 2. Індивідуальні профілі розвиненості компонентів психологічної культури досліджуваного Сергія Ш. до і після формуючого експерименту

представлена на рис. 2. До формувального експерименту даний студент характеризувався як майбутній вчитель трудового навчання з низькою психологічною культурою. Вихідними високими показниками були розвинені інтелектуальний та

комунікативний компоненти, при цьому була відсутня мотиваційна, рефлексивна, емоційна, досвідна та психофізіологічна бази функціонування цих компонентів.

Після формувального впливу результати повторного психодіагностичного зрізу вказали на те, що відбулося значне зростання значення розвитку компонентів психологічної культури Сергія Ш., які до цього характеризувалися низькими показниками. На момент закінчення формувального експерименту Сергій Ш. мав спрямованість на справу, віддавав перевагу цінностям пізнання та освіченості, характеризувався високими рівнями сили та реалізації системи прагнень. Відбулися позитивні зміни у розвитку самооцінки досліджуваного із завищеного до адекватного рівня. Такі зрушення у розвитку даних показників засвідчили розвиток відповідних компонентів психологічної культури цього майбутнього вчителя трудового навчання, що свідчить про високу психологічну культуру його особистості.

Висновки. Таким чином, результатом формувального експерименту стали істотні позитивні зміни у розвитку компонентів психологічної культури майбутніх учителів трудового навчання і розвитку їх психологічної культури як такої.

Слід зазначити, що динаміка, хоч і незначна, але також спостерігається у досліджуваних нами показниках і в контрольній групі. Це дозволяє зробити висновки, що процес розвитку психологічної культури майбутніх учителів трудового навчання відбувається і природним, спонтанним шляхом в умовах навчання у вищому навчальному педагогічному закладі. Однак психологічну культуру як умову успішної навчальної та професійної діяльності майбутніх учителів трудового навчання, їх гармонійного особистісного функціонування та розвитку, можливо і необхідно цілеспрямовано розвивати.

Результати нашого дослідження надають інформацію про перспективи подальших розвідок у даному проблемному напрямку, як вивчення якісних змін особистісно-професійного розвитку студентів у контексті розвитку їх психологічної культури за умови зміни кваліфікації "Вчитель трудового навчання" на "Вчи-

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

новими, поліфункціональними явищами, дослідники застосовують різні *методологічні підходи* (аксіологічний, акмеологічний, антропологічний, діяльнісний, культурологічний, особистісний, синергетичний, системний та ін.). Це дає змогу науковцям глибше вникнути в проблему дослідження, з'ясувати категоріальну сутність досліджуваних понять, структуру, функції, механізми функціонування, закони розвитку тощо.

Зазначимо, що більшість дослідників розглядають поняття "культура" через категорію духовності, матеріальних і духовних надбань людини і суспільства тощо. *Культура* (від лат. *cultura* – *освіта, розвиток*) – це:

- образ народу, який виявляє і символізує національний світогляд, етичні, естетичні, мистецькі, релігійні чи соціальні аспекти життя народу в кожну епоху його існування [12, 21];

- сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства і людини і втілюються у результатах продуктивної діяльності [13, 471];

- сукупність прогресу суспільства та людини в усіх галузях і напрямках за умови, що цей процес слугує духовному вдосконаленню індивіда [1, 10].

Увесь світ людини є світом її культури, у ній виявляється її ставлення до себе, до інших людей, до всього, що її оточує. Культура – родове поняття, частиною якого є педагогічна культура. У ній гармонійно поєднуються духовні й матеріальні цінності, способи творчої діяльності вчителя. Зазначимо, що у наукових джерелах простежуються різні підходи до трактування сутності цього поняття. Зокрема, *педагогічну культуру* вчені розглядають як:

- постійну спрямованість вчителя до педагогічного, методичного, морального і духовного самовдосконалення [18, 165];

- особистісне утворення, діалектичну єдність педагогічних цінностей, між якими існують певні зв'язки, які формуються, реалізуються і вдосконалюються у різних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування, визначаючи характер і рівень останніх [4, 6].

Окрім того, варто зауважити, що на позначення педагогічної культури вчителя дослідники виокремлюють інше поняття – "*професійно-педагогічна культура*", розуміючи цей феномен як:

- міру і спосіб творчої самореалізації особистості вчителя у його педагогічній діяльності та спілкуванні, спрямовані на розв'язання педагогічних задач [10, 63];

- складне інтегроване особистісне утворення

в єдності та гармонії структурних і функціональних компонентів, яке одночасно є показником професійної підготовки майбутнього вчителя [17, 17];

- синтез високого професіоналізму і духовно-ціннісних якостей педагога, міра творчого засвоєння накопиченого людством світового культурно-історичного досвіду, оволодіння гуманістичними технологіями і наявність культуротворчих здібностей [2, 73].

В. Сухомлинський слушно зазначав, що педагогічна культура передбачає насамперед глибоке знання вчителем свого предмету. Вчений вважав, що "дуже важливо, щоб учитель орієнтувався в найскладніших питаннях науки, основи якої він викладає в школі, у питаннях, що являють собою передній край наукової думки" [15, 450]. Водночас він акцентував на тому, що "виховуємо ми не тільки ідеями, закладеними у знаннях, які ми передаємо учням, але насамперед тим, як ці знання і закладені в них ідеї несемо в клас ми, живі люди, тим, що людина доторкається до людини, до її душі своєю душею" [16, 593]. Отже, педагогічну культуру вчителя загальноосвітньої школи чи викладача вищого навчального закладу неможливо обмежити певними рамками. У ній органічно поєднуються низка важливих характеристик (педагогічні цінності, прагнення педагога до особистісної самореалізації і професійного зростання, культура професійного мислення, культура професійної поведінки, культура професійного мовлення та ін.). Серед них, на наш погляд, особливу роль відіграє культура професійного мислення педагога, оскільки передбачає творчу педагогічну діяльність, високу пізнавальну активність, ініційовану ціннісними позиціями, прагненням посісти гідне місце у соціокультурному просторі, реалізувати власний особистісний потенціал, особистісний потенціал своїх вихованців, потенціал навчальної дисципліни, яку він викладає, і т. ін.

У контексті окресленої проблеми з'ясуємо сутність поняття "*культура мислення*", у підходах до трактування якого можна виокремити такі **аспекти**:

- *філософський*, за яким *культуру мислення* розглядають як певний ступінь розвитку здатності мислити (цілісну систему інтелектуальних здібностей: розсудок і розум, здатність до суджень і продуктивну яву та ін.), яка досягається шляхом оволодіння способами мислення, що допомагають глибше і всебічно, а тим самим правильно відображати світ, який постійно розвивається і змінюється [5, 7];

- *психолого-педагогічний*, за яким *культуру мислення* характеризують як сукупність формально-логічних, мовних, змістово-методологіч-

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

них і етичних знань, умінь і навичок, що проявляються в інтелектуальній діяльності людини (від них залежать процеси соціалізації особистості, її професійні успіхи і творчі досягнення) [11, 271 – 272].

Культура мислення дає змогу людині раціонально ставити і розв'язувати як свої життєві, так і суспільні завдання, давати адекватну оцінку собі й усьому, що її оточує. Водночас слід зауважити, що, з одного боку, культура мислення певною мірою властива кожній людині, а з другого – коли йдеться про культуру педагогічного мислення, то мається на увазі, що це культура професійного мислення конкретної професійної групи людей (педагогів), яка має свої особливості, зумовлені специфікою праці вчителя, викладача та ін.

Культуру професійного мислення педагога розглядають як системне утворення, що включає в себе сукупність мотиваційно-потребових установок, професійно-ціннісних і позиційно-системних орієнтацій, аналітико-рефлексивних умінь та інтегративний характеристик мислення, які розвиваються у процесі професійно-педагогічної підготовки і педагогічної діяльності [3, 32]. Вчені виокремлюють такі важливі **характеристики** культури професійного мислення педагога:

- **практичність** мислення (здатність педагога швидко орієнтуватися в ситуації, імпровізувати, покладаючись на особисту професійну інтуїцію);

- **творчий характер** мислення (спрямованість педагога на розв'язування різних професійних задач);

- **системність** мислення (здатність педагога осмислювати, співвідносячи з реаліями ту частину дійсності, яка пов'язана з його професійною діяльністю, бачити структуру явищ і об'єктів, усвідомлювати явища і процеси на засадах наукових знань тощо);

- **логічність** (уміння правильно вибудовувати систему суджень і умовиводів);

- **конкретність** (виявляється у точності висловлювань, умовиводів, технологічному підході до організації професійної діяльності на основі детального продумування, чіткого уявлення про послідовність дій, тих засобів, що будуть використовуватися) [6, 16 – 17].

Структуру культури професійного мислення (за О. Беляєвою) утворюють три складові:

1) **особистісна** (розкриває культуру професійного мислення педагога як специфічний спосіб реалізації індивідуально-сутнісних особливостей людини і її мислення);

2) **професійна** (розкриває професійно-ціннісні орієнтації, професійне мислення);

3) **соціально-культурна** (розкриває міру соціальної активності людини, її спрямованість у професійній культурі) [3, 36 – 37].

У процесі наукового пошуку сформульовано робочу дефініцію головного ключового поняття нашого дослідження. Під **культурою професійного мислення** ми розуміємо **інтегративне багатопланове, багатогранне, динамічне утворення, яке характеризує індивідуальні особливості мислення педагога, рівень його мисленнєвої діяльності, ступінь розвитку різновидів і властивостей мислення, мистецтво оперувати формами мислення, застосовувати мисленнєві операції, і є показником сформованості системи ціннісних орієнтацій педагога, його професійної культури і компетентності, здатності пізнавати та перетворювати явища педагогічної дійсності**. Її специфічним проявом є формування певного образу мислення педагога, культури спілкування, мовлення, поведінки тощо. Отже, у такому контексті культура професійного мислення педагога розглядається і як **результат** діяльності, її **продукт** (сформованість цілісної системи професійних знань, умінь, навичок, установок, ціннісних орієнтацій, сукупності компетенцій педагога; розвинутість словесно-логічного, творчого, критичного чи інших видів мислення; вміння оперувати поняттями тощо), і як **якість** (досягнення певного рівня професіоналізму, освіченості, вихованості; духовне багатство вчителя; витонченість, вишуканість, точність, краса, логічність висловленої думки; критичність, креативність, гнучкість, оперативність мислення тощо).

Розв'язання проблеми формування культури професійного мислення майбутнього педагога ми бачимо в площині вивчення педагогічних дисциплін ("Педагогіка", "Основи педагогічної майстерності", "Педагогіки вищої школи", "Педагогічна риторика", "Вища школа і Болонський процес" та ін.), спецкурсів ("Методика викладання хімії в загальноосвітній школі", "Методика викладання біології", "Методика викладання у вищій школі") та проходження педагогічної практики студентами природничих факультетів класичного університету.

У процесі вивчення педагогічних дисциплін особливу увагу приділяємо моделюванню такого навчального середовища, яке б забезпечувало формування культури професійного мислення майбутнього педагога, його професійно-педагогічної спрямованості, професійної компетентності, розвиток педагогічної техніки, педагогічних здібностей, індивідуальної творчості кожного студента тощо. З огляду на це, нами розроблено **на-**

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

вчально-методичну концепцію вивчення педагогічних дисциплін з урахуванням різних методологічних підходів (*аксіологічного, діяльнісного, компетентнісного, культурологічного, особистісного, синергетичного, системного, фрейдівського*). Зазначимо, що головні засади концепції та організаційно-методичні аспекти формування культури професійного мислення майбутнього педагога викладені у навчальних посібниках [7; 8; 9].

Активне, свідоме, ґрунтовне засвоєння педагогічних дисциплін, розвиток індивідуальних здібностей студентів, формування у них культури професійного мислення, готовності до майбутньої професійної діяльності забезпечують:

- чітко окреслений змістовий компонент теми, що вивчається;
- урізноманітнення видів самостійної роботи студентів;
- методичні рекомендації до організації та проведення практичних і семінарських занять, розроблені з урахуванням різних аспектів проблеми;
- виконання творчих педагогічних задач, виправ, диференційованих індивідуальних завдань, проєктів тощо;
- вирішення педагогічних ситуацій, обговорення дискусійних питань;
- робота в групах, тренінги тощо;
- проведення психолого-педагогічного діагностування;
- виконання завдань тестового, комп'ютерного та інших видів контролю й самоконтролю засвоєних знань тощо.

Такий підхід педагогічних дисциплін викликає зацікавленість студентів до вивчення педагогічних дисциплін, створює сприятливі умови для формування у них культури професійного мислення, оскільки розвиває важливі *властивості мислення* майбутнього педагога, зокрема:

- *системність* (здатність виявляти зв'язки, між педагогічними явищами, педагогічними ситуаціями і засобами та прийомами їхнього вирішення, між поставленими цілями і досягнутими результатами тощо);
- *гнучкість* (здатність застосовувати різні прийоми і способи вирішення педагогічних ситуацій та розв'язання проблемних педагогічних задач);
- *оперативність* (здатність швидко приймати рішення в конкретних педагогічних ситуаціях, у процесі розв'язання педагогічних задач тощо);
- *мобільність* (здатність застосовувати вже відомі способи педагогічної дії, виховного впливу, діяльності в конкретних ситуаціях, що виникають);

- *креативність* (здатність у процесі вирішення проблемних ситуацій, розв'язування педагогічних задач діяти не за пропонуваним алгоритмом, а вносити щось нове, цікаве, оригінальне, нестандартне) тощо.

Висновки. Формування культури професійного мислення є важливим напрямом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя, викладача. Зазначимо, що культура професійного мислення педагога має складну природу, багатокomпонентну структуру, різні механізми функціонування. Ці аспекти окресленої проблеми розглядатимуться у наших подальших дослідженнях.

1. Арнольд А.И. *Человек и мир культуры*. – М.: Изд-во МГИК, 1992. – 237 с.
2. Аухадеева Л.А. *Коммуникативная культура будущего учителя как объект системного исследования*. – Казань: Изд-во Казанск. ун-та, 2006. – 164 с.
3. Беляева Е.В. *Формирование культуры профессионального мышления студентов: Монография / Под ред. М.А. Петухова*. – Ульяновск: УлГПУ, 2007. – 172 с.
4. Гриньова В.Н. *Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти): Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04*. – К., 2000. – 45 с.
5. Касымжанов А.Х. *О культуре мышления*. – М.: Политиздат, 1981. – 128 с.
6. Клеманович И. *Культура профессионального мышления социального педагога // Воспитание школьников*. – 2000. – № 10. – С. 16 – 18.
7. Ковальчук Л.О., Ковальчук О.Б. *Система освіти зарубіжних країн: Навч. посібник*. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 136 с.
8. Ковальчук Л.О. *Практикум з педагогіки: Навч. посібник*. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 253 с.
9. Ковальчук Л.О. *Основи педагогічної майстерності: Навч. посібник*. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 608 с.
10. Орлов А.А., Агафонова А.С. *Введение в педагогическую деятельность: Учеб. пособие*. – М.: Академия, 2004. – 256 с.
11. *Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич*. Мн.: Современ. слово, 2005. – 720 с.
12. Семчишин М. *Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу*. – К.: Друга Рука, 1993. – 550 с.
13. *Словник ініомовних слів / За ред. О.С. Мельничук*. – К.: Гол. редакція, 1985. – 970 с.

ФОРМУВАННЯ ПОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

14. Стельмахович М.Г. Українська національна школа і народна педагогіка // Початкова школа. – 1992. – № 7 – 8. – С. 3 – 4.
15. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором. – Вибр. тв.: У 5 т. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 4. – С. 393 – 628.
16. Сухомлинський В.О. Лист про педагогічну етику. – Вибр. тв.: У 5 т. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 5. – С. 591 – 600.
17. Ткаченко Т.В. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя музики: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – Х., 2000. – 22 с.
18. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002. – 215 с.

Лариса Савченко, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та методики трудового навчання
Криворізького державного педагогічного університету

ФОРМУВАННЯ ПОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

Формування професійної культури майбутнього вчителів технології є важливою складовою становлення майбутнього фахівця, розглянуто критерії та показники професійної культури. Намічені шляхи формування професійної культури, визначено поняття “професійна культура” майбутнього вчителя.

Постановка проблеми. Складність феномена “культура” зумовлює різноманітність концепцій і підходів, аналіз його в багатьох понятійних схемах. Різні підходи виступають як рівномірні і взаємодоповнювальні. Аналіз різних наукових підходів дозволяє виокремити низку принципових позицій у визначенні сутнісних характеристик феномену “культура”, його структурно-функціональні критерійні параметри і динамічні характеристики, що мають концептуальне значення для нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культура – ідеальна форма (Л.С. Виготський, М. Коул, Е. Сепір), яка існує як об’єктивна реальність афективно-сміслових утворень, що засвоюються і суб’єктивуються у процесі індивідуального розвитку (Д.Б. Ельконін, Б.Д. Ельконін). Справжня культура є можливою в будь-якій цивілізації і на будь-якому етапі її розвитку (Е. Сепір).

Культура інтегральна, синкретична, цілісна. Вона є “єдністю різноманітності” (А. Моль), “граничним узагальненням усього” (А.Ф. Лосев), носієм загальнолюдських цінностей, ідеальною ланкою зв’язку між вічним і минулим.

В умовах кардинальних змін суспільства освіта набуває інших функцій і наповнюється новим змістом. Для сучасної педагогічної науки характерний поворот у річище ідей культурної педагогіки. Складається парадигма виховання з позицій культури (Є.В. Бондаревська, А.П. Валицька, Н.В. Крилова, Н.Є. Щуркова та ін.). Провідною метою сучасного суспільства стає вихо-

вання людини культури, формування і розвиток особистості, здатної до саморозвитку і самовизначення в суспільстві, культурі, професії. Виховання людини культури, здатної жити в сучасному суспільстві, свідомо будувати своє життя, гідне людини, і через людину – збереження, відродження і розвиток культури – стає головним призначенням освіти. Культура розглядається як панівний чинник у побудові освітніх систем. Освіта як частина культури стає провідним чинником набуття і розвитку власних людських властивостей, людського образу.

Мета статті. Зробити спробу визначити поняття “професійна культура”, та визначити шляхи формування цього феномену на заняттях у вищих навчальних закладах.

Останні публікації. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях у визначенні сутності професійно-педагогічної культури домінують судження про те, що професійно-педагогічна культура є сутнісна характеристика особистості педагога, яка є системою педагогічної діяльності та професійної поведінки, що реалізується ним, спосіб досягнення педагогічної діяльності (О.В. Бондаревська); це упорядкована сукупність загальнолюдських ідей, професійно-ціннісних орієнтацій і якостей особистості, універсальних способів пізнання і гуманістичної технології педагогічної діяльності [1; 6] (В.О. Сластьонін); сукупність педагогічних цінностей; специфічний спосіб педагогічної діяльності; міра і спосіб творчої самореалізації особистості педагога, спрямованої на